

3. Дибкова Л. М. Информатика і комп'ютерна техніка: Навчальний посібник. Видання 2-ге, перероблене, доповнене / Л. М. Диброва. – К. : Академвидав, 2005. – 416 с.
4. Информационные технологии и средства дистанционного обучения: Учеб. пособие для студентов высших учебных заведений / Ильдар Маратович Ибрагимов; Под ред. А. Н. Ковшова. – М. : Издательский центр "Академия", 2005.
5. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий / Г. К. Селевко. – В 2 т. Т.2 – М. : НИИ школьных технологий, 2006.
6. Теория и практика дистанционного обучения: Учеб. пособие / Под ред. Е. С. Полат. – М. : Изд. Центр "Академия", 2004.
7. Фатихова Р. М. Культура педагогического общения и ее формирование у будущих учителей / Р. М. Фатихова. – Уфа, 2000. – 51с.

УДК 373.5.035.461:37.018.3

Канішевська Л. В.
Інститут проблем виховання НАПН України

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ПРОЯВУ У ВИХОВАНЦІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ-ІНТЕРНАТІВ

У статті розглядаються теоретичні аспекти визначення сутності соціалізації. Автором розглянуто особливості соціалізації старшокласників загальноосвітніх шкіл-інтернатів та умови подолання труднощів соціалізації вихованців.

Ключові слова: соціалізація, загальноосвітні школи-інтернати, старшокласники, позаурочна діяльність.

Канишевская Л. В. Социализация и особенности ее проявления у воспитанников общеобразовательных школ-интернатов. В статье рассматриваются теоретические аспекты определения сущности социализации старшеклассников общеобразовательных школ-интернатов и условия преодоления трудностей социализации воспитанников.

Ключевые слова: социализация, общеобразовательные школы-интернаты, внеурочная деятельность.

Kanishavska, L. V. Socialisation and the peculiarities of its revelation by comprehensive boarding school pupils. The article deals with theoretical aspects of determining the nature of socialisation. The peculiarities of comprehensive boarding school senior pupils' socialization and the conditions of alleviation of its difficulties are considered by the author.

Key words: socialisation, comprehensive boarding schools, senior pupils, extracurricular activities.

Сучасні трансформаційні процеси в Україні призводять до змін пріоритетів в усіх сферах суспільного життя. Це особливо позначається на молодому поколінні, у свідомості й поведінці якого ще не сформувалися й не закріпилися значущі ціннісні орієнтації. У цьому контексті актуальності набуває проблема соціалізації старшокласників шкіл-інтернатів, оскільки в інтернатних закладах виховуються діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування, діти з проблемних і матеріально незабезпечених сімей, які потребують особливої уваги з боку суспільства.

Актуальність досліджуваної проблеми обумовлена також низкою суперечностей між: об'єктивним ускладненням процесу соціалізації вихованців школи-інтернату та підготовкою їх до майбутнього самостійного життя; зростанням ролі стихійних чинників соціального середовища у формуванні особистості та недостатньою розробленістю методик організації педагогічного процесу школи-інтернату як інституту соціалізації. Саме закладам інтернатного типу доводиться вирішувати проблеми соціального захисту, соціалізації вихованців.

Мета статті – розглянути теоретичні аспекти визначення сутності соціалізації та особливості соціалізації старшокласників загальноосвітніх шкіл-інтернатів.

Питання соціалізації вихованців шкіл-інтернатів розглянуто в дослідженнях Т. Аксьоненко, М. Іванюк, О. Маханько, А. Прихожан, М. Толстих та інших.

Проблема соціалізації особистості має міждисциплінарний характер, розглядається у соціології, філософії, психології, педагогіці. Однак загальноприйнятої теорії соціалізації не існує.

Філософські і педагогічні аспекти процесу соціалізації розглядаються у працях таких учених: Г. Андрєєва, Т. Алексеєнко, С. Гончаренко, Т. Кравченко, М. Лукашевич, О. Савченко, І. Кон, А. Мудрик, М. Коган, Т. Мальковська та інші.

Вивченню психологічних аспектів соціалізації присвячено праці Б. Ананьєва, І. Бєха, Л. Виготського, О. Леонтєва, Б. Ломова, С. Рубінштейна, О. Петровського, Д. Фельдштейна та інших.

Аналіз наукових джерел з проблеми соціалізації дозволяє стверджувати, що сутність цього процесу у різні часові періоди розумілась по-різному:

- процес самоактуалізації Я-концепції, самореалізації особистості в суспільстві (К. Роджерс, А. Маслоу, А. Олпорт);
- процес формування вмінь і соціальних установок індивідів, що відповідає їхнім соціальним ролям (М. Селзер);
- інтеграція особистості у суспільну систему (Т. Парсонс), тобто соціалізація фактично прирівнювалася до процесу адаптації у суспільство;

– взаємодія людини і суспільства (Д. Доллард, А. Парк);
 – частина процесу становлення особистості, в процесі якого формуються найбільш загальні, стійкі риси особистості, які виявляються у соціально організованій діяльності, що регулюється рольовою структурою суспільства (Г. Тард).

У психології та соціальній педагогіці розповсюджені такі визначення соціалізації (наведемо деякі з них):

– засвоєння та привласнення соціального досвіду, що тісно пов’язано з процесом індивідуалізації та відображає процес дорослішання дитини. При цьому здійснюється усвідомлення, засвоєння, реалізація соціальних норм і принципів, ставлень, засвоєння й реалізація нової “самості” (новий рівень самосвідомості та самовизначення), що виявляється у становленні соціальної зрілості (Д. Фельдштейн);

– розвиток і саморозвиток людини в процесі засвоєння та відтворення суспільної культури протягом усього життя (А. Реан);

– процес і результат включення підрастаючої особистості у суспільство завдяки засвоєнню досвіду, історично накопиченого культурою (Б. Бім-Бад, О. Петровський);

– вплив середовища, яке залучає індивіда до участі у суспільному житті, вчить його розуміти культуру, самостверджуватись і засвоювати соціальні ролі (І. Шепанський);

– розвиток людини протягом усього життя у взаємодії з оточуючим середовищем у процесі засвоєння та відтворення соціальних норм і культурних цінностей, а також саморозвиток і самореалізація у суспільстві (А. Мудрик);

– процес, за допомогою якого індивід набуває знання, цінності, оволодіває мовою, соціальними вміннями, що дозволяє йому інтегруватися у суспільство й адаптивно поводити себе у ньому (А. Ребер);

– інтеграція індивіда у суспільство, в різні типи соціальних спільнот (групу, соціальний інститут, соціальну організацію) шляхом засвоєння ним елементів культури, норм і цінностей, на засадах яких формуються соціально значущі риси особистості (Ю. Прохоров).

Проведений теоретичний аналіз поняття “соціалізація” дозволяє нам уточнити сутність цього феномена, під яким ми розуміємо процес включення особистості в соціальну практику, набування нею соціальних якостей, засвоєння соціального досвіду завдяки мікро-макро-мега функціональним структурам (середовищу), що дозволяє особистості функціонувати у суспільстві в якості повноправного члена. Соціалізація є двобічним, різноспрямованим процесом. Кожний індивід народжується в об’єктивній соціальній культурі, в межах якої він зустрічає “значущих інших”, які є відповідальними за його соціалізацію (батьків, педагогів та інших). Ці “значущі інші” впливають на нього, виступають своєрідними посередниками між ним та оточуючим світом (А. Мудрик) [5].

Теоретичний аналіз досліджень дозволяє розглядати зміст процесу соціалізації як педагогічного явища у сукупності компонентів:

– комунікативного, що включає в себе багатоманітність форм і засобів оволодіння мовою, іншими видами комунікації (мова комп’ютера);

– пізнавального – засвоєння певного кола знань про оточуючу дійсність і реалізація в навчально-виховному процесі та в процесі самоосвіти (А. Мальчукова);

– поведінкового, який включає в себе дії, якими оволодіває дитина, засвоюючи та реалізуючи у своїй поведінці різноманітні залучення до культури певного суспільства;

– ціннісного, йдеться про “привласнення” особистістю різного роду соціальних явищ, що роблять їх ціннісними особисто для кожного (Н. Голованова).

У педагогіці існує декілька підходів щодо визначення сутності соціалізації:

– соціологічний, який розглядає механізми соціального дослідження та охоплює стихійне та організоване (навчання і виховання), вплив середовища (В. Болгаріна, С. Гончаренко, М. Лукашевич, Х. Лийметс, Т. Мальковська, О. Савченко та інші);

– факторно-інституційний підхід, що визначає соціалізацію як сукупність і дієву автономність, але нестійку ієрархічну систему дій на людину означених чинників (В. Генецинський, І. Кон, А. Мудрик);

– інтеракціоністський підхід, що вважає основною складовою соціалізації – спілкування, міжособистісну взаємодію, поза якою розвиток особистості є неможливим (Т. Коннікова, О. Куракін, Л. Новікова);

– інтеріоризаційний підхід, який вважає, що соціалізація – це засвоєння особистістю норм, правил, що прийняті у суспільстві, в результаті чого складається система внутрішніх регуляторів форм поведінки (І. Бех, Б. Бітінас, Л. Буєва, І. Кон, В. Крутецький) [6, с. 42].

– інтеріндивідуальний підхід, згідно з яким соціалізація є процесом творчої індивідуальності особистості (А. Мудрик).

Ці підходи відрізняються тим, що по-різному розуміють механізми перетворення соціального у психічне, а також розумінням відповідного суб’єкта соціалізації. Тому важливо розглядати соціалізацію в єдності цих підходів, оскільки це допоможе зрозуміти системність, одночасність і нерівномірність соціалізуючих впливів оточуючого середовища.

До складових процесу соціалізації дослідники відносять стихійну соціалізацію (об’єктивні обставини життя), соціоекономічні і соціально-культурні умови; відносно спрямовані (державні стандарти освіти та інші);

відносно соціально контрольовані умови щодо розвитку та виховання людини; самоствердження людини відповідно до індивідуальних ресурсів.

В якості соціально-психологічних механізмів соціалізації виступають наслідування, навчання, переконання, ідентифікація, емпатія [6, с. 210 – 212].

У процесі соціалізації вирішуються дві групи задач: 1) соціальна адаптація; 2) соціальна автономізація (диференціація людини і суспільства). Реалізація цих суперечливих і в той же час діалектично взаємопов’язаних задач суттєво залежить від зовнішніх і внутрішніх чинників [4, с. 50 – 56]. О. Маханько, М. Іванюк [4] виокремлюють низку стадій соціалізації, які постійно доповнюються й розвиваються:

- 1) первинна чи рання соціалізація (від народження до підліткового віку);
- 2) стадія індивідуалізації, яка характеризується прагненням індивіда виділитися серед інших; критично осмислювати суспільні норми поведінки;
- 3) стадія інтеграції, яка відображає бажання людини знайти своє місце у житті;
- 4) трудова стадія;
- 5) післятрудова стадія.

Основний результат ефективної соціалізації, на думку багатьох дослідників, – навчити вихованців бути продуктивними членами суспільства, залучити їх до прав та обов’язків, успішно адаптувати їх до соціального середовища, інтегрувати у життя суспільства.

Вихованці шкіл-інтернатів позбавлені важливішого інституту соціалізації – сім’ї. У дітей, які виховуються у закладах інтернатного типу, або повністю відсутня можливість засвоєння соціального досвіду батьків, або цей досвід має негативний асоціальний характер. Школа-інтернат має вирішити нелегку задачу – забезпечити умови для успішної соціалізації вихованців.

Важливою соціально-педагогічною функцією школи-інтернату є подолання труднощів соціалізації у вихованців. Ця функція передбачає організацію певної системи педагогічної роботи, що спрямована на те, щоб випускник школи-інтернату не став “жертвою соціалізації”.

В якості найбільш розповсюджених причин, за яких старшокласник школи-інтернату стає жертвою соціалізації, Т. Аксьоненко [1] називає: асоціальну сім’ю, рівень життя нижчий за прожитковий; самотність; помилки педагогів і батьків; втрату перспективи; непорозуміння з оточуючими; знування однолітків; романтичні невдачі; суїцидальну спрямованість.

Застосовуючи класифікацію М. Вольфа [7] (теорія соціальної ексклюзії), проаналізуємо деякі проблеми соціального виключення випускників інтернатних закладів.

Соціальне виключення можна розглядати на декількох рівнях (за М. Вольфом): виключення із сім’ї і товариств, які забезпечують особистісну інтеграцію; ексклюзія від засобів існування; виключення з ринку праці; виключення з системи соціальних послуг, добробуту і системи соціальної безпеки.

Наприклад, візьмемо проблему працевлаштування випускників інтернатних закладів. Проблема працевлаштування молоді з числа вихованців інтернатних закладів є дуже гострою, оскільки посилюється тенденція щодо відсутності зацікавленості роботодавців у прийнятті на роботу молодих фахівців, які мають недостатній рівень кваліфікації, а також потребують додаткових матеріальних витрат на забезпечення.

Здебільшого трудова кар’єра колишніх вихованців шкіл-інтернатів починається з низькооплачуваних, непрестижних посад, пов’язаних із некваліфікованою працею. Велика частина їх проходить через втрату першого робочого місця й тривалий період безробіття. Негативний вплив на трудове становлення колишніх випускників інтернатів примушує багатьох із них отримувати спеціальність, за якою вони не хочуть працювати, бо вона їм не подобається. Як наслідок, – частина молоді незадоволена нею і планує змінювати професію і місце роботи. Позитивний процес професійного становлення й кар’єрного росту залежить, насамперед, від того, наскільки цілеспрямованою, вольовою та здатною для подолання життєвих труднощів є людина, а для вихідців школи-інтернату ці якості мають першочергове значення ще й тому, що їм немає на кого покластися, окрім як на самих себе. Опинившись “віч-на-віч” із життям, випускник інтернатного закладу залежить тільки від себе. Відсутність традиційної матеріальної підтримки сім’ї призводить до майже повного виключення випускника інтернатного закладу від засобів існування (ексклюзія від засобів існування, за М. Вольфом).

Для значної більшості випускників державних інтернатних закладів для дітей, позбавлених батьківського піклування, найголовнішим у забезпеченні подальшого влаштування є перспектива вирішення житлових проблем.

Опитування випускників інтернатних закладів, проведене Державним інститутом проблем сім’ї і молоді, свідчить, що половина випускників після закінчення навчання не мають житла. Для них єдиним виходом не залишитися на вулиці є продовження навчання, що гарантує забезпеченість місця у гуртожитку. Але реально таке рішення є лише відстрочкою, проблема таким чином не вирішується, а лише віддаляється.

Причини, з приводу яких діти на мають житла, різноманітні. Основні з них такі: діти, підкинуті матерями у пологових будинках, лікарнях; продаж житла без дозволу органів опіки та піклування; відсутність власного житла у батьків, які проживають у гуртожитках, найманих квартирах, у будинках своїх батьків, у відомчих будинках; у випадках, коли житло є приватною власністю батьків, а діти за життя батьків не мають права на їхнє майно; батьки не мають постійного місця проживання.

Нормативно визначені гарантії забезпечення житловою площею дітей і молоді з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, не виконуються державними органами вже впродовж багатьох років.

Випускники інтернатних закладів, які мають житло, у більшості випадків залишаються жити разом з батьками, які ведуть аморальний спосіб життя: пиячать, вживають наркотики та інше.

Отже, аналіз соціальної ексклюзії (за М. Вольфом) передбачає встановлення групи ризику і, зокрема, найбільш вірогідних ситуацій їх виникнення. Всі ці рівні ексклюзії так або інакше зачіпають ситуацію із вихованцями інтернатних закладів. Найбільш проблемним у даному випадку є виключення дитини із сім'ї, оскільки у дітей ускладнюється об'єктивне сприйняття соціальної реальності з різних причин: по-перше, негативна спадково-генетична схильність; по-друге, складний стан фізичного і психічного здоров'я; по-третє, соціально-правова неграмотність; по-четверте, невідповідність домагань і можливостей реалізації потреб; по-п'яте, неадекватне сприйняття оточуючого світу. Все це негативно впливає на соціалізацію вихованців інтернатних закладів.

З метою розуміння труднощів соціалізації дітей, які виховуються поза сім'єю, розглянемо психосоціальну концепцію Е. Еріксона [8]. Ця концепція показує тісний зв'язок психіки індивіда та особливостей суспільства, у якому він живе.

На стадіях підліткового та юнацького віку (за Е. Еріксоном) для дітей, які виховуються поза сім'єю, характерними є дифузія ідентичності, тривога, самотність, інфантилізм, невизнання людьми, “плутанина ролей”, ворожість. Ці дефекти носять систематичний характер, що обумовлений дисфункціональністю або дезадаптованістю біологічної сім'ї, а також об'єктивними умовами знаходження дитини в нестимульованому середовищі інтернатного оточення [4, с. 192]. Особлива увага в процесі соціалізації приділяється віковим кризам. Так, Л. Виготський [2] виділив кризу новонародженості, одного, трьох, семи, тринадцяти, сімнадцяти, вісімнадцяти років. Кризи новонародженості, трьох років, підліткового віку Л. Виготський відносить до великих криз, для яких характерною є перебудова ставлення дитини до суспільства. Малі кризи (одного, семи, 17-18 років), за твердженням Л. Виготського, протікають відносно вільно й пов'язані з набуттям людиною соціального досвіду, знань, умінь, розвитком самостійності та самовизначення.

Криза 17 – 18 років співпадає за часом із випуском молоді людини з інтернатного закладу та з інтегративною стадією соціалізації особистості. Потреба у самоствердженні юнака як фундаментальна соціальна потреба повинна знаходити відгук у соціально позитивному середовищі. Постійне усвідомлення вихованцем невідповідності вимогам соціального середовища викликає внутрішній протест проти вимог, які висуваються, зменшує прагнення відповідати їм. Отже, не знаходячи розуміння у школі, юнак вишукує засоби для ствердження в іншому (кримінальному середовищі), посилюючи свої асоціальні властивості.

Аналіз досліджень з проблем соціалізації вихованців шкіл-інтернатів дозволяє назвати основні труднощі цього процесу:

- дефекти в організації виховання, що призводять до розвитку асоціальної мотивації [4, с. 191];
- труднощі у спілкуванні (спілкування в замкненій групі, неможливість задоволення потреб в емоційному контакті, самоствердженні);
- брак індивідуального, соціального досвіду, що обумовлений специфікою спілкування в біологічній сім'ї, помилками у вихованні або повною відсутністю соціального досвіду;
- труднощі, пов'язані з розумінням і виконанням соціальних ролей, що призводять до заперечення ролі, нерозуміння її соціальної значущості, ухиляння від соціальних ролей.

Говорячи про соціалізацію вихованців шкіл-інтернатів, ми маємо на увазі, що людина як член суспільства має стати не тільки об'єктом соціалізації. Саме як суб'єкт, саморозвиваючись і самореалізуючись у суспільстві, вона інтеріоризує соціальні норми й культурні цінності. Людина не тільки адаптується до оточуючого середовища, а й впливає на саму себе, на свої життєві обставини [3, с. 137–139].

Слід враховувати, що соціалізація вихованців шкіл-інтернатів проходить у нестабільному суспільстві, тому школа-інтернат має зменшити тяжкі соціальні удари, що падають на її вихованців.

Отже, оптимальну соціалізацію, яка відповідає вимогам сучасного суспільства й забезпечує соціальну комфортність вихованців, можливо забезпечити “...завдяки суворому обліку віктимних якостей вихованців шкіл-інтернатів й детальному аналізу причин, що викликали їх” [1, с. 57]. Необхідна індивідуальна діагностика кожного учня школи-інтернату, оскільки вона допоможе педагогу знайти оптимальні засоби педагогічного впливу на процес соціалізації старшокласника, що дозволить зменшити наслідки віктимного впливу на нього [1, с. 57 – 58].

Функцію подолання труднощів соціалізації старшокласників шкіл-інтернатів можна здійснити за умови безпосереднього педагогічного регулювання, що проводиться на груповому рівні за умови взаємоспрямованих дій вихованців і вихователів, що сприяє формуванню таких соціально значущих рис вихованця, як соціальна активність, соціальна відповідальність, толерантність, солідарність, обмін соціальним досвідом; взаємодопомога та взаємозаміщеність вихованців у діяльності; сенсорна узгодженість взаємних дій вихованців і вихователя; взаємна прив'язаність вихованця і педагога; адекватна взаємооцінка один одного [1; с. 119 – 120]; вільний вибір вихованцями видів діяльності; моральне стимулювання, творчий підхід до організації життєдіяльності вихованців.

Отже, важливими показниками реалізації функції подолання труднощів соціалізації вихованців інтернатних закладів є: активна життєва позиція вихованця у процесі вирішення соціальних проблем, стійкість до несприятливих соціальних впливів, готовність до адекватного сприйняття й вирішення виникаючих соціальних проблем, збереження власної індивідуальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аксененко Т. А. Педагогические условия социализации воспитанников школ-интернатов: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Татьяна Александровна Аксененко. – Пенза. – 20002. – 136 с.
2. Выготский Л. С. История развития высших психических функций / Лев Семенович Выготский // Собрание починений: В 6-ти т. – М.: Педагогика, 1983, Т 3. – 366 с.
3. Канишевська Л. В. Виховання соціальної зрілості старшокласників загальноосвітніх шкіл-інтернатів у позаурочній діяльності: [монографія] / Любов Вікторівна Канишевська. – К.: ХМЦНП, 2011. – 368 с.
4. Маханько А. И. Особенности социализации воспитанников интернатных учреждений / А. И. Маханько, Н. А. Иванюк. – М.: МОО “Понимание”, 2004. – 473с.
5. Мудрик А. В. Введение в социальную педагогику / Анатолий Викторович Мудрик. – М., 1997. – 368 с.
6. Янчук В. А. Введение в современную социальную психологию / В. А. Янчук. – М.: АПО, 2003. – 814 с.
7. Wolf M. Globalization and social exclusion: Some paradoxes / M. Wolf. – Geneva p. 81 – 102.
8. Erikson E. Identity: Vouth and crises / E. Erikson. – N. Y.: Norton, 1968. – 238 p.

УДК 378.124.92

Борова Т. А.доктор педагогічних наук, завідувачка кафедри іноземних мов
Харківського національного економічного університету**КОУЧИНГ В УПРАВЛІННІ ПРОФЕСІЙНИМ РОЗВИТКОМ
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ВНЗ**

У статті проаналізовано поняття коучингу як сучасної технології управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників. Виокремлено основні етапи становлення коучингу, описано інструментарій формування коучингової компетентності у керівників і викладачів ВНЗ, показано результати його застосування на практиці.

Ключові слова: коучинг, коуч, науково-педагогічні працівники, вищий навчальний заклад, професійний розвиток.

Борова Т. А. Коучинг в управлении профессиональным развитием научно-педагогических работников вуза. В статье проанализировано понятие коучинга как современной технологии управления профессиональным развитием научно-педагогических работников. Выделены основные этапы становления коучинга, описан инструментарий формирования коучинговой компетентности у руководителей и преподавателей, показаны результаты его внедрения.

Ключевые слова: коучинг, коуч, научно-педагогические работники, высшее учебное заведение, профессиональное развитие.

Borova, T. Coaching in the higher educational establishment research and teaching staff professional development management. The coaching concept as a modern technology of the higher educational establishment research and teaching staff professional development management is analyzed in the article. The coaching development main stages are distinguished. The coaching competence develop tools are described for leaders and teachers. The coaching implementation results are shown.

Key words: coaching, coach, research and teaching staff, higher educational establishment, professional development.

Процес змін зумовлює істотне перетворення будь-якої діяльності, він здатний вивести її на якісно новий рівень розвитку. Підвищення інноваційної активності суб'єктів освітньої діяльності, підтримання людського капіталу вищого навчального закладу, творчого потенціалу креативних кадрів є необхідними умовами роботи під час змін. Для того, щоб розвивати та підняти на вищий рівень професійну діяльність науково-педагогічних працівників ВНЗ, крім виокремлення особливостей і специфіки їх професійної діяльності, розроблення стандартів на компетентнісній основі, необхідно використовувати технології, які є близькими до адаптивного управління. Донині вважалося, що рефлексивний розвиток викладачів виникає у результаті моніторингових процедур. Керівникам необхідно було управляти зовнішніми зв'язками з метою активізації потреби підлеглого зсередини, розвиваючи його самосвідомість за рахунок порівняння себе з іншими. У країнах з розвинутою ринковою економікою останнім часом використовуються коучингові технології, які ефективніше спрямовують діяльність людини у визначеному нею самою напрямі.

На основі вивчення теоретичних основ коучингу як сучасної технології професійного розвитку (саморозвитку) працівника (Т. Гелві, П. Зеус, Дж. Уїтмор, Т. Леонард, Дж. О'Коннор, А. Лейджес, Л. Уїтворт, Р. Кілбург, Г. Кімсей-Хаус, К. Хаус, Ф. Хадсон, Ч. Річардсон, П. Річард, Ф. Фішер, Р. Еверд, Дж. Селмен, Е. Тач, К. Орт, Д. Пітерсон, М. Хікс, А. Селер, Т. Шуелл, М. Цветков, П. Челадурей, С. Салех, Е. Ямбор, Дж. Жанг) досліджено, що коучингова технологія є більш м'якою у «суб'єкт – об'єктних» зв'язках між керівником і працівником й ефективніше спрямовує діяльність людини у професійному розвитку.

Мета статті – аналіз поняття коучингу як сучасної технології управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників. Завдання – виокремити основні етапи становлення коучингу, визначити поняття коучингу щодо професійного розвитку науково-педагогічних працівників, описати інструментарій